

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה

המכון הווטרינרי ע"ש קמרון, בית דגן

נשימה מהירה (tachypnea) ומאומצת (dyspnea) בכבשים

ד"ר שמוליק זמיר, רופא צאן שו"ט

פעמים רבות בשיטוטי בדירי הצאן אני שומע מפי המגדלים כי "לכבשה הזאת יש דלקת ראות, לכבשה ההיא התחלתי הבוקר בטיפול אנטיביוטי נגד דלקת ראות", לשאלתי, "מי עשה את האבחון וקבע כי הכבשה סובלת מדלקת ראות?"! במקרים רבים תשובת המגדל: "אני הוא שקבעתי, תראה איך היא נושמת מהר!!" אז נכון, בחלק גדול ממקרי התחלואה בדלקות ראה אחד הסימנים הקליניים, עשוי להיות עליה בקצב הנשימה ולעיתים ניתן להבחין בקשיי נשימה המתבטאים בנשימה מאומצת, אולם נשימה מהירה ו/או מאומצת במקרים רבים איננה מעידה בהכרח על קיומה של דלקת ראות.

לנשימה מהירה ומאומצת בכבשים (כמו גם בעיזים) עשויים להיות גורמים רבים. הגורמים עשויים להיות פגיעה כלשהי במערכת נשימה עליונה ו/או תחתונה, או גורמים הקשורים במערכות אחרות בגוף הכבשה כמו: מערכת העכול (אכילה גסה ועוד), פגיעה במערכת העצבים המרכזית ועוד.

נשימה מהירה בכבשה פרושו שקצב הנשימה של הכבשה עולה על 20 נשימות לדקה, שכן כבשה הנמצאת במנוחה בדיר ביום קריר, קצב הנשימה שלה קטן מ-20 נשימות לדקה.

חשוב לזכור כי נשימת הכבשה היא יותר נשימה בטנית מאשר נשימת חזה, כך שכבשה שקצב הנשימה שלה עולה על 20 נשימות לדקה, הדבר מתבטא בתנועות מהירות של הבטן. כבשה הסובלת ממחלה כלשהי בבית החזה כמו דלקת ראות, או דלקת של קרום הראה (pleura) הכאב בבית החזה, שהוא אחד מבטויי הדלקת יגרום לנשימה בטנית חזקה מהירה ובולטת יותר מאשר נשימת החזה וזאת על מנת להקל על הכאב.

נשימה מהירה ומאומצת בכבשה מתבטאת פעמים רבות אצל הכבשה בפה פתוח, נחיריים מורחבים, צוואר מתוח קדימה ועמידה עם רגליים קדמיות מפושקות על מנת להרחיקן מבית החזה וכל זאת על מנת להקל על כניסה ויציאה של אוויר אל/וממערכת הנשימה.

כשנגישים להגדיר נשימה מהירה בכבשה (קצב של מעל 20 נשימות לדקה) חשוב לזכור כי ישנם גורמים נורמליים אצל הכבשה וגורמים ממשקיים סביבתיים, העשויים להעלות את קצב נשימתה פי 5 ויותר אך הם אינם מעידים בהכרח על בעיה ו/או מחלה כלשהי.

כבשה שמנה מכוסה צמר, קצב הנשימה שלה בהכרח יהיה מהיר יותר מחברתה שצמרה נגזז ומשקלה תקין. כבשים הנמצאות בקיץ בדיר שאיננו מאוורר, קצב הנשימה שלהן מהיר יותר מכבשים הנמצאות בדיר מאוורר.

כבשה שמנה מכוסה צמר הנמצאת בקיץ באזור בו הלחות גבוהה כלומר: בעומס חום גבוהה, אפילו במנוחה קצב הנשימה שלה יהיה גבוהה פי כמה מקצב נשימה נורמלי, כבשה כזאת, אם גם נרוץ אחריה לתפסה קצב נשימתה עשוי להגיע למעל 100 נשימות לדקה.

כבשה הנמצאת בחודש החמישי להריונה, רחמה תופס למעלה מ-60% מנפח הבטן, מה שבהכרח, יגרום לעלייה בקצב נשימתה. למגדל לא מנוסה עשוי הדבר להראות כבעיה במערכת הנשימה, (חשוב לזכור כי כבשה בחודש החמישי להריונה הלוקה ברעלת הריון, קצב הנשימה שלה בהחלט עשוי לעלות !)

כך, שבבואנו לקבוע את הגורם/ים לקצב הנשימה המהיר ו/או הנשימה הקשה בכבשה יש בהכרח צורך להתחשב במצבה הפיזיולוגי ובתנאים הסביבתיים בהן היא נמצאת.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה
המכון הווטרינרי ע"ש קמרון, בית דגן

הגורמים לנשימה מאומצת כפי שנאמר עשויים להיות גורמים שמקורם במערכת הנשימה (עליונה ו/או תחתונה) או מחוצה לה:

גורמי מערכת נשימה:

- מערכת נשימה עליונה: חסימה באף (גוף זר, גרנולומה, גידול (Enzootic nasal adenocarcinoma)).
- גוף זר (תפוח-אדמה, בטטות) באזור הלרינגוטרקאלי (פתח קנה הנשימה).
- חסימה בושט, שעשויה להגרם ע"י גוף זר, תהליך דלקתי או גידול.

מערכת נשימה תחתונה:

- חסימת קנה הנשימה (trachea) כתוצאה מהתמוטטות קנה הנשימה (tracheal collapse), גוף זר או גידול.
- הגדלה של הלב ובעיקר של העליות בשל מחלת לב עשויה לגרום ללחץ על קנה הנשימה ולגרום לסגירתו.

דלקות ראה: דלקות ראה חידקיות הנגרמות בעיקר ע"י החיידקים *Mannheimia haemolytica*,

Pasteurella multocida ו- *Mycoplasma ovipneumoniae*.

דלקות ראה וירליות: נגרמות ע"י herpes virus הגורם ל- Pulmonary adenomatosis ו- retrovirus

הגורם למחלת ה- Maedi visna שאחד מביטוייה היא דלקת ריאות בין אלבאולרית.

דלקות ראה הנגרמות ע"י תולעי הראה: *Mullerius capillaris*, *Dictyocaulus filaria* ו- *Protostrongylus*

rufescens נדירים יחסית, אולם במקרים קשים עשויים לגרום לקשיי נשימה ו/או נשימה מהירה.

דלקת ראות שאיפתית – בעיקר בטלאים, נגרמת בשל חלב ו/או תחליפי חלב שהגיעו לראות בשל טעויות בהגמעה

וגרמו לדלקת. דלקת זו היא דלקת ריאות קשה, משום שהחלב משמש כמצע לגדול החיידקים ולכן אחד מביטוייה הבולטים הם קשיי נשימה ונשימה מהירה.

Caseous lymphadenitis - החיידק *Corynebacterium pseudotuberculosis* הגורם ליצירת אבצסים

שטחיים ופנימיים בכבשים ועיזים עשוי לגרום לאבצסים בבית החזה ובעיקר במדיאסטינום (המחיצה המפרידה בין שתי הריאות) מה שיגרור אחריו קשיי נשימה ו/או עליה בקצב הנשימה.

גדולים בריאות כמו *Ovine pulmonary adenomatosis* עשויים גם הם לגרום לקשיי נשימה ו/או נשימה

מהירה.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה
המכון הווטרינרי ע"ש קמרון, בית דגן

גורמים לא נשימתיים :

חשוב לזכור כי עליית חום הגוף כתוצאה ממחלה מדבקת כלשהיא כמו : פה וטלפיים, דבר צאן וכו', או תהליך דלקתי באבר כלשהו בגוף, יגרמו לקצב נשימה גבוה יותר. עקת חום שהיא שלוב של טמפ' סביבתית גבוהה ואחוזי לחות גבוהים תגרום לעליה בקצב הנשימה, שכן הכבשה מנסה להפטר מעודף החום בגופה ע"י נשימה מהירה והלחתה.

כאב באבר כלשהו וכבשה הנמצאת במצב של עקה בשל פחד, קצב נשימתה יעלה.

בעיות לב הנגרמות בשל כשלון לב, או גוף זר שחדר וגרם לדלקת בלב יגרמו לעליה בקצב הנשימה של הכבשה.

מחלות מטבוליות כמו : אכילה גסה ורעלת הריון הגורמות לחמצת (אצידוזיס) יגרמו לעליה בקצב הנשימה שכן

הכבשה מנסה להפטר מעודף יוני המימן דרך מערכת הנשימה וע"י כך להקטין את רמת החמצת בדמה.

התנפחות הכרס (bloat) תגרום אף היא לעליה בקצב הנשימה בשל הלחץ שמפעילה הכרס על הסרעפת, שלוחצת על

הראות וע"י כך גורמת להקטנת נפחן, הפיצוי להקטנת נפח הראות נעשה ע"י עליה בקצב הנשימה.

מערכת הדם : אנמיה הנגרמת לכבשה תהיה סיבתה אשר תהיה, גורמת לירידה באספקת החמצן לרקמות. אחת

מצורות הפצוי על הירידה בחמצון הרקמות היא עליה בקצב הנשימה.

הרעלות :

הרעלות שונות כמו ע"י זרחנים אורגניים (החומר הפעיל בתכשירים רבים נגד טפילים חיזוניים). אחד מביטוייה

הוא נשימה מהירה.

טראומה : טראומה כלשהי שנגרמה לכבשה כמו : שבר ברגל, נשיכה ע"י כלב וכו' עשויים להעלות את קצב נשימתה.

חשוב לזכור כי מצבים סופניים בשל מצבי מחלה שונים מתבטאים אף הם בעליה בקצב הנשימה !!!

סיכום : ברור אם כן שלנשימה מהירה ו/או קשיי נשימה ישנם גורמים רבים. ישנם גורמים הקשורים למערכת

הנשימה וגורמים מחוצה לה. האבחנה הסופית של הגורמים חשוב שתעשה ע"י רופא וטרינר והוא גם שימליץ על

טיפול בהתאם לאבחנה.

נשימה מהירה ומאומצת בכבשים/ מחלות צאן